

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

UČIACE SA SLOVENSKO

*Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania
Návrh cieľov v oblasti vysokého školstva*

Materiál na konzultácie s odbornou verejnosťou

Bratislava, november 2016

Úvod

V rámci prípravy národného programu sa predkladá na diskusiu so zástupcami odbornej verejnosti návrh cieľov, ktoré by sa mali v oblasti výchovy a vzdelávania postupne v horizonte 10 rokov dosiahnuť. Navrhované ciele budú tvoriť myšlienkové jadro pripravovaného národného programu. V tejto časti sú predložené ciele pokrývajúce výchovu a vzdelávanie na vysokých školách vrátane vysokoškolskej vedy a výskumu.

Tento materiál sa prioritne sústreďuje na návrh cieľov vrátane ich vysvetlenia. Neobsahuje charakteristiku súčasného stavu, ani systematický návrh krokov na dosiahnutie navrhovaných cieľov. Tieto časti budú uvedené v národnom programe a v následných akčných plánoch na jeho naplnenie.

Účelom tohto materiálu je predstaviť odbornej verejnosti základný rámec pripravovaných zmien v oblasti vysokých škôl, rozprúdiť odbornú diskusiu o navrhovaných cieľoch, dosiahnuť čo najširšiu zhodu na ich finálnej podobe a získať spätnú väzbu v podobe konkrétnych podnetov, ktoré budú využité pri vypracovaní uceleného návrhu Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania.

Vysvetlenie k štruktúre materiálu: Materiál nadväzuje na strategický cieľ stanovený pre oblasť vysokého školstva v programovom vyhlásení vlády na roky 2016 – 2020. Pre efektívnejšiu komunikáciu sú jednotlivé konkrétne ciele označené kódmi vychádzajúcimi z číslovania cieľových oblastí, vymedzených na základe celkového strategického cieľa.

Za formuláciou každého cieľa je uvedený text, ktorý ho bližšie charakterizuje. V niektorých prípadoch sú súčasťou tohto textu aj návrhy možných riešení, ktoré môžu k naplneniu cieľového stavu významne prispieť.

Základné východiská pre oblasť vysokého školstva

Slovenské vysoké školstvo je stálou a aktívnou súčasťou európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania a európskeho výskumného priestoru.

Európsky priestor vysokoškolského vzdelávania (European Higher Education Area – EHEA) zahŕňa v súčasnosti 48 štátov, ktoré prejavili politickú vôľu budovať svoje vysokoškolské systémy na báze spoločných základných hodnôt. Proces vytvárania EHEA začal Bolonskou deklaráciou podpísanou v roku 1999 ministrami školstva 29 krajín Európy vrátane Slovenska a pokračuje periodickými ministerskými konferenciami. Krajiny, ktoré sú súčasťou EHEA, si kontinuálne prispôsobujú systémy svojho vysokoškolského vzdelávania smerom k vzájomnej kompatibilite s ostatnými a posilňujú mechanizmy zabezpečovania jeho kvality.

Európsky výskumný priestor (European Research Area – ERA) je systém výskumných programov integrujúci výskumné zdroje Európskej únie. Jeho cieľom je podporou vzájomnej spolupráce a voľného pohybu výskumníkov, vedeckých poznatkov a technológií zvýšiť konkurencieschopnosť európskych výskumných inštitúcií ako aj európskeho priemyslu. Vznik ERA bol iniciovaný v roku 2000 Európskou komisiou a je súčasťou zmlúv o Európskej únii. Slovensko ako členský štát EÚ je súčasťou ERA a prostredníctvom svojich vedecko-výskumných inštitúcií, vrátane vysokých škôl, sa aktívne zapája do európskej spolupráce v jednotlivých oblastiach výskumu.

Členstvo slovenských vysokých škôl v EHEA a ich aktívne pôsobenie v ERA znamená presadzovať vo všetkých oblastiach vysokého školstva uplatňovanie princípov a hodnôt, na ktorých sú založené. Kľúčovými hodnotami sú sloboda prejavu, akademická sloboda, autonómia vysokých škôl spojená s ich pôsobením v súlade so zodpovednosťou voči

spoločnosti, vysokoškolské vzdelávanie orientované na potreby študenta, ktoré mu umožní kultivovať jeho osobnosť a profilovať sa podľa svojich predstáv, rozvíjať svoje danosti a získať zo štúdia maximum pre svoju budúcnosť vrátane zamestnatel'nosti, dôraz na mobilitu študentov a zamestnancov a otvorenie sa vysokých škôl smerom k zahraničiu, ale aj smerom k spoločenskej a hospodárskej praxi. Tieto hodnoty sú aj rámcom pre navrhované zmeny v oblasti vysokých škôl v tomto dokumente.

Vysoké školy na Slovensku potrebujú postúpiť od deklarácií k realizácii autentických akademických hodnôt a princípov vysokoškolského vzdelávania a k výraznému zvýšeniu nárokov na kvalitu práce študentov a učiteľov. V súlade s tým je potrebné meniť a utvárať domáce akademické praktiky tak, aby efektívne napĺňali nezastupiteľné poslanie vysokých škôl vo všetkých sférach dynamicky sa meniacej spoločnosti. Odchod značného množstva kvalitných maturantov na zahraničné vysoké školy, najmä v Českej republike, je pre naše vysoké školy zásadnou výzvou, aby zvyšovali svoju atraktivitu nielen pre domácich, ale aj pre zahraničných záujemcov o štúdium u nás. Rozvoj vysokého školstva je kľúčovou oblasťou, ktorá determinuje perspektívy rozvoja celej spoločnosti, preto všetky investície do tejto oblasti sú strategické nielen z hľadiska ekonomickej prosperity, technologických inovácií, ekologickej udržateľnosti a kultúrnej identity, ale celkovej perspektívy Slovenska ako krajiny, ktorá chce byť dobrým miestom pre život v 21. storočí.

2. Ciele pre oblasť vysokého školstva

V Programovom vyhlásení vlády na roky 2016 – 2020 je strategický cieľ pre oblasť vysokého školstva definovaný takto:

Efektívne fungujúce vysoké školstvo ako stála súčasť európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania a európskeho výskumného priestoru, poskytujúce vysokoškolské vzdelávanie s kvalitou zodpovedajúcou medzinárodným štandardom, dostupné pre všetkých občanov, ktorí oň prejavia záujem a preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie. Vysoké školstvo musí zároveň byť jadrom výskumného potenciálu Slovenska v oblasti základného výskumu a v oblasti aplikovaného výskumu a vývoja a hybnou silou rozvoja spoločnosti a regiónov Slovenska.

Strategický cieľ v oblasti vysokého školstva možno rozdeliť na tieto cieľové oblasti:

1. *Kvalitné vysokoškolské vzdelávanie, dostupné pre všetkých, ktorí preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie, otvorené voči zahraničiu a praxi*
2. *Kvalitný vysokoškolský výskum tvoriaci jadro výskumného potenciálu Slovenska*
3. *Vysoká angažovanosť vysokých škôl v oblasti špecifických služieb podporujúcich rozvoj spoločnosti a regiónov Slovenska.*
4. *Efektívne fungujúce vysoké školstvo*

V tejto štruktúre sú v ďalšom predstavené ciele v oblasti vysokého školstva.

2.1 Kvalitné vysokoškolské vzdelávanie, dostupné pre všetkých, ktorí preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie, otvorené zahraničiu a praxi

Slovenské vysoké školstvo ako súčasť EHEA bude zvyšovať kvalitu poskytovaného vysokoškolského vzdelávania uplatňovaním štandardov a odporúčaní akceptovaných v tomto priestore. Zvyšovanie kvality bude postavené na vnútornom systéme zabezpečovania kvality

každej vysokej školy. Externé hodnotenie zabezpečovania kvality Akreditačnou komisiou bude založené najmä na transparentnej kontrole týchto vnútorných systémov a ich výsledkov. Akreditačná komisia po nevyhnutnej inštitucionálnej zmene bude pôsobiť ako súčasť európskeho systému hodnotenia kvality vysokých škôl.

Je dôležité konštatovať, že nutnou podmienkou kvalitného vysokoškolského vzdelávania sú kvalitní vysokoškolskí učitelia. Ich postavenie sa bude systematicky zlepšovať v rámci celospoločenského úsilia o zvýšenie atraktívnosti učiteľského povolania. Na vysokých školách budú vo väčšom rozsahu pôsobiť ako plnohodnotní učitelia aj odborníci z praxe, najmä pri zabezpečovaní profesijne orientovaných študijných programov.

Medzi kvalitatívne ukazovatele vysokoškolského systému patrí aj jeho spôsobilosť reagovať na potreby zabezpečenia dostatočnej kapacity kvalifikovanej pracovnej sily na pozície vyžadujúce vysokoškolské vzdelanie.

Veľmi dôležité pre skvalitnenie fungovania slovenského vysokého školstva je jeho otvorenie smerom k zahraničiu, ako aj spoločenskej praxi. Internacionalizácia vysokého školstva prináša zvýšenie obojstrannej mobility študentov a učiteľov, odstránenie prekážok pre dlhodobejšie pôsobenie zahraničných odborníkov na našich vysokých školách aj zvýšenie počtu zahraničných študentov.

Dostupnosť vysokoškolského vzdelávania je určená jednak dostatočnou kapacitou vysokých škôl a jednak odstránením bariér pre prístup znevýhodnených skupín k vysokoškolskému vzdelávaniu. Kapacity slovenského vysokého školstva možno vo všeobecnosti hodnotiť ako dostatočné. Praktická dostupnosť vysokoškolského vzdelávania na Slovensku bude preto určená, okrem osobnostných predpokladov, aj dostatočnou účinnosťou nástrojov, pomáhajúcich jednotlivcom prekonávať bariéry dané ich ekonomickou situáciou, a v jednotlivých prípadoch, napríklad zdravotne postihnutých, aj ich špeciálnymi potrebami.

Dostupnosť je možné zvýšiť aj rozšírením externého či dištančného (napr. on-line) štúdia, ale s požiadavkou, aby jeho absolventi boli rovnako kvalitní ako absolventi denného štúdia.

Cieľ VŠ-1-1: Vysoké školy poskytujú kvalitné vysokoškolské vzdelávanie a sú zaň plne zodpovedné. Systém zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania je prioritne postavený na vnútorných systémoch zabezpečovania kvality jednotlivých vysokých škôl, spĺňajúcich medzinárodne prijaté štandardy a odporúčania.

V súčasnosti je zmena v oblasti systému zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania najnaliehavejšou úlohou slovenského vysokého školstva. Nový systém zabezpečovania kvality bude založený na dôslednej implementácii európskych štandardov a odporúčaní. Kultúra kvality bude zásadnou zmenou celkového pohľadu na procesy v tejto oblasti, a to smerom k prioritnej zodpovednosti vysokej školy za zabezpečenie kvality vzdelávania. V súlade s tým bude musieť vysoká škola Akreditačnej komisii zdokumentovať, že jej vnútorný systém zabezpečenia kvality je nastavený tak, že umožňuje úspešné absolvovanie štúdia len študentom, ktorí vo vzdelávaní dosahujú stanovené kvalitatívne kritériá, pričom tieto kritériá sú zamerané primárne na vopred stanovené vzdelávacie výstupy. Zároveň bude musieť byť schopná preukázať, že takýto vnútorný systém zabezpečenia kvality má nielen navrhnutý, ale ho aj v praxi efektívne uplatňuje.

Cieľ VŠ-1-2: Hlavnou úlohou externého systému zabezpečovania kvality vykonávaného Akreditačnou komisiou je kontrola nastavenia vnútorných systémov zabezpečovania kvality a overenie, či ich uplatnenie v procese vysokoškolského vzdelávania zabezpečuje požadovanú kvalitu absolventov.

Doterajšia prax, pri ktorej je akreditácia vzdelávacích činností prioritne postavená na garantoch štúdia a ich vedeckej činnosti, bude nahradená kontrolou nastavenia vnútorného systému zabezpečovania kvality vysokej školy Akreditačnou komisiou spolu s jej odporúčaniami na zlepšenie. Akreditačná komisia na základe predloženej samohodnotiacej správy a expertného posúdenia spolu s návštevou vysokej školy, resp. na základe ďalších dostupných informácií overí, či sa na vysokej škole uskutočňuje kvalitné a relevantné vzdelávanie a či uplatnenie vnútorného systému zabezpečuje požadovanú kvalitu absolventov. Pravidlá postupu Akreditačnej komisie budú transparentné a jej rozhodnutia predvídateľné. Bude zavedený nezávislý mechanizmus odvolania sa vysokej školy voči rozhodnutiu Akreditačnej komisie. Doterajšia akreditácia študijných programov bude nahradená akreditáciou v študijných odboroch, resp. inštitucionálnou akreditáciou, čo znamená podstatné zníženie administratívnej náročnosti akreditačného procesu a zvýšenie jeho transparentnosti pri uplatňovaní vopred stanovených podmienok a postupov. Upustí sa od komplexnej akreditácie.

Cieľ VŠ-1-3: Akreditačná komisia je po nevyhnutnej inštitucionálnej reforme členom Európskej asociácie pre zabezpečovanie kvality vo vysokom školstve (ENQA) a bola zaradená do Európskeho registra pre zabezpečenie kvality vo vysokom školstve (EQAR) .

Akreditačná komisia bude konštituovaná ako inštitúcia, ktorej postavenie a rozhodovanie je nezávislé od vysokých škôl, vlády, ministerstva aj ďalších zainteresovaných strán. Akreditačná komisia bude aj medzinárodne aktívna a pri svojej činnosti sa bude dôsledne riadiť medzinárodnými štandardmi a odporúčaniami, čo pravidelne bude posudzovať jej audit zo strany ENQA.

Tieto zmeny v systéme zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania zabezpečia jeho kompatibilitu s procesmi zabezpečovania kvality v EHEA. Legislatívne bude umožnené, aby sa slovenské vysoké školy mohli nechať akreditovať aj medzinárodne akceptovanými akreditačnými orgánmi iných krajín, ktoré sú zaradené v EQAR, pričom Akreditačná komisia bude môcť výsledok takejto akreditácie vecnými argumentami spochybníť.

Cieľ VŠ-1-4: Rozhodujúcu úlohu pri zabezpečovaní kvalitného vysokoškolského vzdelávania majú kvalitní vysokoškolskí učitelia, ktorí sú motivovaní vykonávať svoju prácu a ktorí majú vytvorené primerané podmienky na svoju prácu. Systém je nastavený tak, aby v maximálnej miere podporoval dostatok kvalitných vysokoškolských učiteľov na vysokých školách.

Základnou podmienkou poskytovania kvalitného vysokoškolského vzdelávania sú kvalitní vysokoškolskí učitelia. Zabezpečiť dostatok kvalitných, morálne vyspelých a motivovaných vysokoškolských učiteľov na slovenských vysokých školách vyžaduje systémovú podporu, ktorá v tomto prípade znamená zvýšenie atraktívnosti povolania vysokoškolského učiteľa. Hlavnými zložkami atraktívnosti sú primerané finančné ocenenie a podmienky na osobný rast, ktorý vedie k pocitu napĺňania životného poslania a sebarealizácie. Tieto podmienky zahŕňajú aj primerané pracovné prostredie a spoločenské uznanie.

Špecifickým predpokladom výkonu povolania vysokoškolského učiteľa je jeho pozitívny vzťah k práci vo výskume. Minimálnym predpokladom pre trvalé pôsobenia v každej pozícii vysokoškolského učiteľa (s výnimkou lektorov) je preukázanie dosiahnutia originálnych výsledkov v oblasti výskumu, štandardne formou získania tretieho stupňa vysokoškolského

vzdelania (PhD.) a potom permanentného preukázateľného udržiavania sa na úrovni aktuálneho vedeckého poznania v oblasti svojho pôsobenia. To platí aj pre vedecko-výskumných zamestnancov, ktorých prvoradým poslaním je kvalitný vedecký výskum a vývoj. Na podporu rastu kvality vysokoškolských učiteľov je potrebné venovať väčšiu pozornosť hodnoteniu a oceňovaniu kvalitnej pedagogickej práce.

Predpokladom zastávania vyšších funkčných pozícií vysokoškolských učiteľov docent a profesor je permanentná preukázateľná aktívna práca vo výskume alebo vývoji, ako aj ďalšie kritériá stanovené v zákone a rozpracované vo vnútornom systéme kvality vysokej školy.

Na splnenie týchto predpokladov musia byť, okrem osobného nasadenia konkrétneho vysokoškolského učiteľa, vytvorené aj príslušne materiálno-technické podmienky.

Cieľ VŠ-1-5: Obsadzovanie funkčných miest docentov a profesorov nie je viazané na akademicko-pedagogický titul a je tak prístupné pre odborníkov z praxe aj zo zahraničia. Funkčné miesta sa obsadzujú na základe výberového konania, založeného na kritériách stanovených v zákone a vo vnútornom systéme zabezpečovania kvality vysokej školy. Úspešný uchádzač sa stáva „docentom vysokej školy“, resp. „profesorom vysokej školy“.

Aj dnes je možné zamestnať odborníka z praxe s využitím inštitútu hosťujúceho profesora, ale nakoľko hosťujúci profesor nie je plnoprávnym profesorom, tento postup sa využíva skôr výnimočne. Vo väčšine krajín v bohatej tradícii vysokoškolského vzdelávania nie sú zavedené tituly docent a profesor v takom zmysle ako na Slovensku, preto je zamestnávanie zahraničných odborníkov na pozície docentov a profesorov problematické.

V ďalšom období sa pri obsadzovaní funkčných pozícií docentov a profesorov na vysokých školách neráta s väzbou na vedecko-pedagogické tituly a slovenský systém sa tak stane viac kompatibilný so systémami v zahraničí. Zvýši sa tým pružnosť a otvorenosť systému voči praxi a voči zahraničiu a systém personálnej práce sa zjednoduší. Tituly docent a profesor sa v budúcnosti udeľovať nebudú. Vysoké školy naďalej budú mať docentov a profesorov, ale nie na základe habilitačného a inauguračného konania vedúceho k udeleniu vedecko-pedagogického titulu. Doteraz udelené tituly zostanú zachované.

Cieľ VŠ-1-6: Sústava študijných odborov je po systémovej revízii stanovená tak, aby opisy študijných odborov vychádzali z konceptu zameraného na výsledky vzdelávania, prepojenosti na požiadavky praxe a väzby na národný kvalifikačný rámec.

K systémovej revízii sústavy študijných odborov sa zaviazalo ministerstvo školstva v programovom vyhlásení vlády 2016. Súčasná podoba sústavy študijných odborov je zbytočne podrobná a rozsiahla. V kombinácii so súčasným modelom akreditácie bráni rozvoju medziodborových a interdisciplinárnych štúdií. Podrobné opisy študijných odborov sú zväzujúce.

Revízia sústavy študijných programov bude spočívať v podstatnom znížení ich počtu. Študijný odbor sa nebude viazať výlučne na oblasť poznania, ako je tomu v súčasne platnom zákone, ale bude sa definovať ako vecne vymedzená oblasť vysokoškolského vzdelávania, v rámci ktorej sa uskutočňujú študijné programy so spoločným teoretickým a metodologickým základom. Takto vymedzené študijné odbory budú použité pri tvorbe študijných programov a pri akreditácii v odbore, resp. aj v rámci inštitucionálnej akreditácie.

Cieľ VŠ-1-7: Vysoké školy spolupracujú so zamestnávateľmi pri tvorbe ponuky vzdelávania, ktoré umožňuje získať študentom zručnosti potrebné na trhu práce prostredníctvom vzdelávania v pracovnom prostredí a rozširovaním profesijne orientovaných bakalárskych programov.

Potreby spoločnosti na kvalifikovanú pracovnú silu sú v neustálom vývoji, na ktorý musí reagovať aj školstvo, a to tak stredné, ako aj vysoké. Preto je dôležité podporovať rozvoj kompetencií študentov, ktoré im umožnia flexibilitu na trhu práce.

Prioritne sa bude podporovať rozširovanie profesijne orientovaných bakalárskych študijných programov. Okrem toho väčšina študijných programov bude obsahovať možnosť získavať kredity za prax a stáže vo firmách, extra-kurikulárne aktivity či dobrovoľnícku činnosť súvisiacu s reálnym výkonom práce. Aby mali o profesijné bakalárske programy záujem samotné školy, študenti, ale aj zamestnávateľia, budú vytvorené pre všetkých zainteresovaných potrebné motivácie. Poskytovanie takýchto programov bude výraznejšie zohľadňovať systém financovania. Zamestnávateľom bude umožnené ovplyvňovať obsah vzdelávania v nich a budú motivovaní pre poskytovanie vzdelávania v pracovnom prostredí. Študenti budú dostatočne a transparentne informovaní o potrebách trhu práce a schopnostiach škôl ich na ne pripraviť.

Bude zavedený systém mapovania uplatnenia absolventov, ktorý bude záujemcov o štúdium informovať o uplatnení absolventov na trhu práce a poskytovať relevantné informácie a dáta pre tvorbu vzdelávacej politiky a taktiež spätnú väzbu pre vysoké školy. Pre trh práce a zamestnávateľov zasa sústredí informácie o ponuke práce, o jej dostupnosti a kvalite.

Ministerstvo školstva bude v dlhodobom zámere rozvoja vysokoškolského vzdelávania formulovať indikatívne očakávania pre vysoké školy a zámery, ktoré bude finančne podporovať. Pri tom bude vychádzať z výhľadu spoločenských a hospodárskych potrieb pre jednotlivé skupiny študijných odborov poskytnutých príslušnými ministerstvami a združeniami zamestnávateľov, prípadne špecializovanou prognostickou inštitúciou.

Cieľ VŠ-1-8: Vysoké školy sú otvorené vo vzťahu k zahraničiu aj spoločenskej praxi, rozširuje sa mobilita zamestnancov, študentov, zahraničných odborníkov aj odborníkov z praxe.

Internacionalizácia vysokého školstva prinesie zvýšenie obojstrannej mobility študentov a učiteľov, odstránenie prekážok pre dlhobojšie pôsobenie zahraničných odborníkov na našich vysokých školách. Viac študijných programov bude poskytovaných v anglickom jazyku. Rozšíri sa počet interdisciplinárnych štúdií ako aj programov vedúcich k spoločným diplomom so zahraničnými vysokými školami. Slovensko sa stane atraktívnou destináciou z hľadiska vysokoškolského štúdia a zvýši sa počet zahraničných študentov.

Výrazne sa bude podporovať prepojenie medzi fakultami a otvorenosť vo vnútri univerzity.

Odstránia sa prekážky pre pôsobenie odborníkov z praxe na vysokých školách. Vnútornej mobilita študentov sa posilní. Bude prirodzené, ak študent absolvuje študijný program na jednej vysokej škole a ďalší stupeň na inej vysokej škole. Postupne sa stane pravidlom, že doktorand po skončení doktorandského štúdia odchádza na post-doktorandský pobyt na inú vysokú školu, prípadne do zahraničia.

Cieľ VŠ-1-9: Bakalárske štúdium sa môže v odboroch, pre ktoré je to vhodné, realizovať aj podľa modelu liberálnych štúdií.

Budú vytvorené legislatívne podmienky na uskutočňovaní bakalárskeho štúdia podľa modelu liberálnych štúdií, ktorý je v zahraničí úspešne využívaný v spoločenskovedných a humanitných odboroch, prípadne aj pri učiteľskej príprave. Výhody modelu liberálnych štúdií spočívajú najmä v širšom profile absolventa príslušných smerov štúdia, vyššej flexibilita, v súlade s ktorou si študent sám tvorí svoj profil absolventa a vo vnútornej

integrácii odborov danej vysokej školy. Realizáciu tohto modelu bude iniciovať ministerstvo podporou pilotného projektu.

Cieľ VŠ-1-10: Vysoké školy spolupracujú pri stanovení minimálnych výstupných štandardov na stredných školách, pričom vychádzajú zo svojich vstupných požiadaviek na prijatie uchádzača o štúdium.

Štandardne je vstupnou požiadavkou prijatia na vysokú školu maturitná skúška, ale vysoká škola môže špecifikovať aj z akého predmetu, prípadne predmetov a na akej úrovni ju považuje za relevantnú pre prijatie na štúdium. Môže to byť aj určitý štandard z ďalších predmetov, ktoré uchádzač neabsolvoval na úrovni maturitnej skúšky. Požiadavky vysokých škôl ministerstvo školstva primerane premietne do stredoškolského obsahu vzdelávania a zohľadní pri stanovení minimálnych výstupných štandardov pre jednotlivé typy a druhy stredných škôl.

Cieľ VŠ-1-11: Doterajšia kategorizácia vysokých škôl je nahradená ich profiláciou na základe rozhodnutia vysokej školy o svojom poslaní, čo sa zohľadňuje pri hodnotení jej systému kvality.

S ohľadom na vysokú dynamiku vývoja a meniace sa prostredie a potreby spoločnosti a z hľadiska potreby efektívnosti vysokoškolského systému sa na Slovensku v ďalšom neuvažuje s doterajšou kategorizáciou vysokých škôl. Vysoké školstvo ako celok musí byť schopné reagovať na neustále vznikajúce a meniace sa potreby spoločnosti, čo si vyžaduje, aby jednotlivé vysoké školy mali možnosť pružnej reakcie na tieto potreby a mohli sa individuálne profilovať v oblastiach, v ktorých majú najväčšie predpoklady pre úspešné pôsobenie.

Profilácia a na nej založená diverzifikácia vysokých škôl sa bude uskutočňovať prostredníctvom dlhodobých zámerov vysokých škôl a aktualizácie ich poslania, pričom ich profil môže byť vnútorne diferencovaný. Vysoké školy si sami volia svoje poslanie, z ktorého bude vychádzať Akreditačná komisia pri hodnotení ich systémov zabezpečovania kvality.

Cieľ VŠ-1-12: Vysokoškolské vzdelávanie je dostupné pre všetkých, ktorí preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie. Štát pomáha odstraňovať prekážky ekonomického charakteru alebo charakteru špecifických potrieb, napríklad zdravotného postihnutia či sociálneho vylúčenia, brániace dostupnosti vzdelávania.

Zámerom je zabezpečiť všeobecnú dostupnosť vysokoškolského vzdelávania pre všetkých uchádzačov, ktorí preukážu predpoklady pre jeho úspešné absolvovanie. Znamená to, že budú k dispozícii účinné nástroje na odstránenie prekážok ekonomického charakteru (pôžičkový systém, štipendijný systém), ako i nástroje na odstránenie prekážok spočívajúcich v potrebe špecifických podmienok pre štúdium, limitované zdravotným postihnutím či z dôvodu sociálneho vylúčenia. Tým sa zabezpečí dostupnosť vysokoškolského vzdelávania aj pre tú časť spoločnosti, ktorá doteraz tradične neštudovala na vysokej škole.

Systém sociálnej podpory bude nastavený čo najadresnejšie smerom k tým, ktorí podporu skutočne potrebujú, s efektívnym administratívnym zabezpečením.

Úlohu vysokého školstva nie je možné redukovať len na zabezpečenie dostatočného počtu odborníkov pre trh práce. Nezastupiteľná je jeho úloha pri zabezpečovaní osobného rastu a formovaní hodnotových postojov študentov. Preto počet prijatých študentov na jednotlivé študijné programy či vysoké školy má byť vyváženým výsledkom záujmu a schopností študentov, potrieb hospodárskej a spoločenskej praxe a možností spoločnosti financovať ich vzdelávanie z verejných zdrojov.

Vzhľadom na možnosti spoločnosti bude otvorená diskusia o spoplatnení štúdia pre študentov prijatých nad limit verejných zdrojov. Treba zvážiť, či k zvýšeniu dostupnosti vysokoškolského vzdelávania môže prispieť, ak by vysoká škola mohla prijať platiacich študentov nad rámec tých, ktorých podporil z verejných zdrojov štát.

Cieľ VŠ-1-13: Okrem denného štúdia štát podporuje aj ďalšie formy a metódy vysokoškolského vzdelávania, ako sú externé, dištančné (on-line) vzdelávanie, pričom podmienky na ukončenie štúdia sú nastavené tak, aby zabezpečovali rovnakú kvalitu absolventov pre všetky formy štúdia.

Prudký technologický rozvoj a naň nadväzujúce zmeny v spôsobe života majú vplyv aj na vzdelávanie vo všeobecnosti a osobitne na vysokoškolské vzdelávanie. Viaceré svetové univerzity ponúkajú možnosť absolvovať kurzy aj prostredníctvom internetu. Možnosť získať vysokoškolské vzdelanie aj iným spôsobom ako denným (prezenčným) štúdiom, napr. externým štúdiom alebo formou dištančného vzdelávania je akceptovaná aj na Slovensku. Podmienkou podpory takto získaného vzdelania zo strany štátu bude, aby kvalita jeho absolventov (v príslušnom odbore a stupni) nebola nižšia ako v dennom štúdiu, čo zabezpečí vnútorný systém zabezpečovania kvality vysokej školy.

Vytvoria sa tiež predpoklady pre uznávanie výsledkov neformálneho vzdelávania.

2.2 Kvalitný vysokoškolský výskum tvoriaci jadro výskumného potenciálu Slovenska

Vo všetkých rozvinutých krajinách tvoria vysoké školy jadro ich výskumného potenciálu. Tento stav je žiaduce dosiahnuť aj na Slovensku. Podpora vysokoškolského výskumu a vývoja sa však nemá diať administratívnymi rozhodnutiami na úkor ostatných subjektov výskumu a vývoja na Slovensku. Naopak, cieľom je vytvoriť v oblasti výskumu a vývoja priaznivé prostredie podnecujúce všetky zainteresované subjekty zvyšovať svoj výkon a spoluprácu v tejto oblasti. Transparentné súťažné prostredie podporujúce spoluprácu je najlepším stimulom aj na rozvoj vysokoškolského výskumu a vývoja.

Základným východiskom pre systém financovania výskumu na Slovensku, a v rámci toho aj vysokoškolského výskumu, je, že tento systém nesmie mať charakter poskytovania sociálnych dávok na prežitie, ale musí to byť alokácia zdrojov zameraná na výsledok. S tým súvisí aj nutnosť používať ako štandard pri hodnotení výskumu medzinárodnú úroveň dosiahnutú v jednotlivých oblastiach, resp. pri aplikovanom výskume výsledok v podobe výrobku či služby.

Slovensko chce podporovať vysokoškolský výskum a vývoj viacerými formami:

- cieľným rozvojom ľudských zdrojov (výchovou odborníkov, najmä prostredníctvom doktorandského štúdia a vytváraním post-doktorandských miest) a ich udržiavanie s cieľom zabezpečiť krajine kapacitu fungovať a rozvíjať sa,
- podporou získavania nových poznatkov v tých oblastiach, kde vysoké školy dosahujú medzinárodnú úroveň na základe objektívneho hodnotenia tvorivej činnosti,
- podporou ekonomického rozvoja, okrem výchovy odborníkov aj prostredníctvom aplikovaného výskumu, inovácií, konzorcií vysokých škôl a podnikov, podporou vybudovanej infraštruktúry, najmä univerzitných vedeckých parkov,
- podporou riešenia špecifických problémov slovenskej spoločnosti a jej ďalšieho rozvoja získaním poznatkov, ktoré sú dôležité pre slovenskú spoločnosť a nedajú sa obvykle doviezť (lebo sú špecifické pre Slovensko).

Cieľ VŠ-2-1: Vysoké školy poskytujú kvalitné doktorandské štúdium ako najvyšší nástroj školského systému na rozvoj ľudských zdrojov a prostredníctvom post-doktorandských pozícií podporujú ďalší profesionálny rozvoj jeho absolventov, vrátane ich mobility.

Pre výchovu špičkových odborníkov je rozhodujúce doktorandské štúdium a ich priama účasť na výskumných a vývojových aktivitách. Toto tvrdenie platí tak pre výchovu odborníkov pre pracovné pozície na vysokých školách, ako aj pre mnohé iné pozície v oblasti spoločenskej a hospodárskej praxe.

Pre doktorandské štúdium je podstatná jeho úzka väzba na riešenie výskumných úloh, vrátane potrieb hospodárskej praxe, existencia post-doktorandských pracovných pozícií ako pokračovania v profesionálnom rozvoji po skončení doktorandského štúdia cestou aktívnej účasti na riešení vedeckých a vývojových problémov, intenzívne využívanie domácej aj medzinárodnej mobility študentov, učiteľov a výskumných zamestnancov, umožnenie denného doktorandského štúdia aj bez povinnosti vysokej školy poskytovať doktorandovi štipendium, (ak nie sú finančné zdroje na kvalitného študenta a on takúto ponuku akceptuje), podpora vzdelávania doktorandov na uplatnenie v komerčnej sfére a vytváranie podmienok na zakladanie inovatívnych firiem absolventmi doktorandského štúdia či podpora účasti študentov druhého stupňa vysokoškolského vzdelávania na výskumných aktivitách vysokej školy.

Cieľ VŠ-2-2: Uplatňuje sa efektívny systém hodnotenia výskumných, vývojových a ďalších tvorivých činností vysokých škôl a ďalších výskumných inštitúcií s využitím najmä pri inštitucionálnej podpore výskumu a vývoja.

Adekvátne informácie o kvalite výskumných, vývojových a ďalších tvorivých činností vysokých škôl sú dôležité jednak pre prijímanie strategických rozhodnutí vysokých škôl v tejto oblasti a na národnej úrovni sú indikátorom pre inštitucionálnu podporu výskumu a vývoja z verejných zdrojov. Záujmom štátu je smerovať finančné zdroje do oblastí, v ktorých sa uskutočňuje najkvalitnejší výskum a vývoj, prípadne hľadať nástroje na zlepšenie sa v tých oblastiach, ktoré sú strategické z pohľadu hospodárstva, ale doterajšie výsledky v medzinárodnom porovnaní nie sú uspokojivé.

Východiskom pre nový systém hodnotenia výskumných, vývojových a ďalších tvorivých činností bude systém RAE/REF (Research Excellence Framework), už dlhšie používaný na hodnotenie výskumu vo Veľkej Británii a primerane adaptovaný na slovenské podmienky pri zachovaní medzinárodných štandardov kvality. V návrhu nového systému hodnotenia sa zohľadnia pozitívne aj negatívne skúsenosti z doterajších dvoch cyklov komplexných akreditácií.

Tento nový systém bude aplikovaný vo všetkých inštitúciách výskumu a vývoja, ktoré sú financované inštitucionálnou formou podľa zákona o štátnej podpore výskumu a vývoja¹.

¹ Autori textu si uvedomujú, že požiadavka, aby sa hodnoteniu výskumných, vývojových a ďalších tvorivých činností podrobili podľa rovnakej metodiky okrem vysokých škôl aj ďalší poberatelia štátnej podpory výskumu a vývoja inštitucionálnou formou podľa zákona o štátnej podpore výskumu a vývoja je nad rámec Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania. Táto požiadavka je však legitímna a jej naplnenie by prinieslo zefektívnenie a skvalitnenie výskumného prostredia a najmä by sa dosiahla vyššia úroveň transparentnosti pri vynakladaní prostriedkov z verejných zdrojov.

Cieľ VŠ-2-3: Podpora vysokoškolského výskumu z verejných zdrojov je sústredená najmä na oblasti, v ktorých slovenské vysoké školy dosahujú výsledky na medzinárodnej úrovni a v aplikovanom výskume a vývoji na oblasti, kde sa výsledky výskumu premietajú do praxe v podobe výrobkov a služieb.

Ani najbohatšie krajiny sveta nepodporujú výskum rovnako vo všetkých oblastiach, ale sústreďujú sa najmä na tie oblasti, v ktorých dosahujú alebo majú potenciál dosiahnuť výsledky na medzinárodnej úrovni, resp. pri aplikovanom výskume a vývoji na oblasti, kde sa výsledky výskumu priamo premietajú do praxe v podobe výrobkov a služieb. Podobnú cestu bude sledovať aj Slovensko.

Prioritné sústredenie financovania na oblasti s výsledkami na medzinárodnej úrovni sa bude týkať inštitucionálneho financovania vychádzajúceho z pravidelných hodnotení úrovne výskumu uplatňovaných v zmysle cieľa 2-2. Pri aplikovanom výskume a vývoji sa zohľadnia priame a preukázateľné výsledky uplatnené v praxi konkrétneho podniku v podobe skvalitnenia výrobkov alebo služieb, či už v rámci partnerstva vysokej školy a podniku, v rámci konzorcia, či na základe inej formy spolupráce.

Cieľ VŠ-2-4: Sú podporované výskumné projekty vysokých škôl predstavujúce špecifickú oblasť zameranú na výskum slovenskej histórie, spoločnosti, prírody a kultúry, ktorých výsledky sú dôležité z hľadiska rozvoja Slovenska a jeho regiónov, a ktoré nie je možné získať iným spôsobom.

Existujú problémy, ktoré sú pre slovenskú spoločnosť dôležité a nemožno očakávať, že sa bude ziskavaniu poznatkov potrebných na ich riešenie systematicky venovať niekto iný vo svete. Takéto poznatky sú nevyhnutné napríklad na udržanie hospodárskeho rastu, makroekonomickej stability či sociálnej súdržnosti (kohézie) ako nevyhnutného predpokladu rozvoja spoločnosti. Väčšina z nich patrí predovšetkým do oblasti spoločenských vied, humanitných vied a umenia, ale ide aj o oblasť prírodných vied, environmentalistiku a ekológiu, t. j. využívanie, ochranu a reprodukciu prírodných zdrojov – pôdy, vody, lesov, genetických zdrojov a pod. Ich podpora je v štátnom záujme Slovenskej republiky a preto budú pre ňu vytvorené samostatné pravidlá, zohľadňujúce špecificky kvalitu výsledkov a prínos v rámci tejto skupiny výskumu a vývoja.

Cieľ VŠ-2-5: Grantové agentúry fungujú transparentne a finančné prostriedky na súťažnú podporu výskumu a vývoja sa postupne zvyšujú.

Grantový systém je významnou formou účelovej podpory výskumných a vývojových aktivít vysokých škôl, poskytovanej na pravidelnej báze. Spôsoby posudzovania žiadostí budú nastavené tak, aby zaručovali, že finančná podpora bude smerovať výskumným tímom s najlepšimi predpokladmi pre úspešné riešenie projektov. Budú zavedené mechanizmy kontroly ex post na pridelené granty, ako aj mechanizmy kontroly ex ante na náhodne vybrané projekty, aby sa zvýšila objektívnosť a transparentnosť celého procesu a bola oprávnená požiadavka zvyšovať objem prostriedkov rozdeľovaných súťažným spôsobom.

Cieľ VŠ-2-6: Rozvíja sa potenciál univerzitných vedeckých parkov a výskumných centier vybudovaných z európskych fondov.

V programovacom období 2007-2013 boli s podporou európskych fondov vybudované a inovované univerzitné vedecké parky a výskumné centrá. Ich prínosy sa očakávajú v rámci programovacieho obdobia 2014-2020 s presahom až do roku 2022. To si vyžaduje dôsledné dodržiavanie priorít v rámci rozvojovej špecializačnej stratégie pre rozvoj a koncentráciu vedeckej infraštruktúry. Európske zdroje dostupné v tomto programovacom období sa budú

cieleno orientovať aj na ďalší rozvoj univerzitných vedeckých parkov a na implementáciu projektov v národnom akčnom pláne vedeckej infraštruktúry s dôrazom na vysoké školy.

2.3 Vysoká angažovanosť vysokých škôl v oblasti špecifických služieb podporujúcich rozvoj spoločnosti a regiónov Slovenska

Špecifické služby spoločnosti a regiónu, ktoré si vyžadujú know-how vlastný prostrediu vysokých škôl, sú popri vysokoškolskom vzdelávaní a výskume treťou hlavnou úlohou vysokých škôl a tvoria ich spoločenskú angažovanosť. V jej rámci vysoké školy využívajú vedomosti, ktorými disponujú učitelia a vedci a inovačný potenciál študentov na zlepšovanie kvality života na Slovensku a v jeho regiónoch. Vysoké školy sú aktívne zapojené do života regiónu, v ktorom pôsobia a tak aj prístupujú k riešeniu celospoločenských či miestnych sociálno-ekonomických a kultúrno-vzdelávacích problémov. Tým prispievajú k lepšiemu fungovaniu inštitúcií a občianskej spoločnosti ako celku.

Štát bude primerane podporovať účasť vysokých škôl na rozvoji podnikateľského prostredia, kultúrnych a environmentálnych aktivitách a komunitnom rozvoji s cieľom zlepšovať hospodárstvo, životné prostredie, kvalitu života a sociálnu súdržnosť. Jedná sa o aktivity, ktoré vykonávajú univerzity cestou ďalšieho vzdelávania (napr. univerzita tretieho veku, detská univerzita), výskumom, vývojom a inovačnými aktivitami, podporou kultúry, športu a uskutočňovaním popularizačných aktivít, ktoré vytvárajú pozitívny vzťah spoločnosti ku kultúre, vede a poznaniu, aktivít, ktoré je možné využiť pri formovaní zdravého spôsobu života, pri liečbe, podpore efektívnej a ekologickej produkcie, ale aj pri tvorbe nových spoločenských noriem. Do tejto oblasti patrí aj realizácia aktivít vysokých škôl na podporu občianskej angažovanosti a sociálnej zodpovednosti.

V tejto súvislosti bude dôležité budovať trvalo udržateľné systematické a efektívne vzťahy medzi vysokými školami a regionálnym hospodárstvom vrátane verejného sektora.

Cieľ VŠ-3-1: Vysoké školy participujú na projektoch výskumu a vývoja pre potreby praxe (napr. priemyselný výskum) a inovačných projektoch v iných rezortoch. Boli vytvorené pružné schémy na vytváranie združení a partnerstiev podnikov a vysokých škôl na riešenie inovačných potrieb podnikov a firiem.

Štát legislatívne ako aj finančne podporí možnosti participácie vysokých škôl na projektoch výskumu pre potreby výrobných praxe a na inovačných projektoch v iných rezortoch v záujme dosiahnutia synergetických efektov takejto spolupráce. Kritériami podpory budú efektívnosť a konkrétne dopady a prínosy existujúcej spolupráce pre partnerov na oboch stranách. Budú definované pravidlá, na základe ktorých je možné vytvárať tesnejšie alebo voľnejšie konzorciá podnikov a vysokých škôl za účelom spoločného predkladania projektov, resp. spoločného riešenia vedecko-výskumných úloh. Vysoké školy budú v rámci svojho poslania participovať pri poskytovaní licencií na patenty pre podniky a podpore vzniku a fungovania start-up a spin-off firiem. Súčasťou podpory bude aj riešenie otázok ochrany dôvernosti informácií pri takejto spolupráci voči tretím stranám ako aj ochrany duševného vlastníctva, ktoré na základe takejto spolupráce vznikne.

Cieľ VŠ-3-2: Špecifické grantové schémy podporujú projekty zamerané na kultúrne, environmentálne, športové a popularizačné aktivity vysokých škôl zvyšujúce ich podiel na regionálnom a celospoločenskom rozvoji.

Pre vysoké školy bude prirodzené vnímať účasť na aktivitách v regionálnom rozvoji ako súčasť svojho spoločenského pôsobenia. Snahou vysokých škôl bude prekonať nízku

informovanosť regionálnych autorít o vzdelávacích, výskumných, inovačných a ďalších tvorivých kapacitách vysokých škôl.

Grantové schémy budú zamerané jednak na podporu komunikácie a sieťovania vysokých škôl a regionálnych partnerov o potenciáli, možnostiach a výhodách vzájomnej spolupráce ako aj na priamu finančnú podporu účasti vysokých škôl na regionálnom a celospoločenskom rozvoji. Osobitnú podporu budú mať programy univerzít tretieho veku, popularizačné aktivity vysokých škôl, ako aj práca s mladými ľuďmi na základných a stredných školách.

Cieľ VŠ-3-3: Vysoké školy sa podieľajú na komunitnom a spoločenskom rozvoji poskytovaním ďalších špecifických služieb.

Špecifické služby poskytované vysokými školami spoločnosti a regiónu zahŕňajú aj aktivity ako sú ďalšie vzdelávanie, konzultácie, expertízy, verejné stanoviská k závažným problémom spoločnosti. Oblasť podpory občianskej angažovanosti a sociálnej zodpovednosti spočíva v prvom rade vo vedení študentov a zamestnancov vysokej školy k aktivitám v tejto oblasti, v angažovanosti vysokých škôl pri riešení aktuálnych spoločenských problémov a v spolupráci so základnými a strednými školami a ďalšími vzdelávacími inštitúciami s cieľom dosiahnuť, aby sa výchova k aktívnemu občianstvu stala integrálnou súčasťou učenia sa na všetkých úrovniach spoločnosti bez ohľadu na vek.

2.4 Efektívne fungujúce vysoké školstvo

Efektívnosť fungovania vysokého školstva je ovplyvňovaná dvomi hlavnými faktormi, a to systémom financovania a systémom riadenia vrátane vymedzenia práv a povinností jednotlivých aktérov.

Predmetom systému financovania na centrálnej úrovni je zabezpečenie verejných zdrojov pre vysoké školstvo a nastavenie systému ich alokácie jednotlivým vysokým školám. Súčasťou systému financovania na tejto úrovni je aj podpora efektívnosti pri využití alokovaných finančných prostriedkov a jeho nastavenie tak, aby podporoval žiaduce motivácie, t.j. kvalitu a užitočnosť pre spoločnosť. Napr. vo vzdelávaní je žiaduce, aby vysoké školy neboli motivované iba na získavanie čo najväčšieho počtu študentov pre danú vysokú školu, ale viac na zabezpečovanie kvalitného vysokoškolského vzdelávania s výhľadom náležitého uplatnenia absolventov v praxi.

Pre efektívne fungovanie vysokého školstva má mimoriadny význam nastavenie pravidiel upravujúcich jeho riadenie na všetkých úrovniach. Vo vysokom školstve je situácia špecifická, pretože jedným zo základných princípov EHEA je rešpektovanie autonómie vysokých škôl. Štát preto môže do riadenia vysokých škôl vstupovať len nepriamo, a to nastavením príslušných pravidiel v legislatíve a pri rozdeľovaní finančných zdrojov, pričom tieto pravidlá by mali ponechať primeraný priestor pre vysoké školy, aby si upravili svoje vnútorné riadiace procesy podľa vlastného uváženia.

Cieľ VŠ-4-1: Každoročne sa zvyšuje objem verejných zdrojov na žiaduce fungovanie vysokého školstva pri ich efektívnom využívaní spolu s opatreniami na podporu získavania vlastných zdrojov vysokých škôl, s cieľom navýšiť celkový objem zdrojov pre vysoké školy minimálne na priemernú úroveň krajín OECD, resp. EU.

Z pohľadu naplnenia vytýčených cieľov je dôležité zabezpečiť postupné a udržateľné zvyšovanie objemu finančných prostriedkov do vysokého školstva až do dosiahnutia takého objemu, ktorý je potrebný na uskutočnenie navrhovaných zmien a na udržiavanie jeho vysokej kvality a ktorý bude minimálne na úrovni priemeru ekonomicky vyspelých krajín

združených v OECD, resp. v Európskej únii. Zvyšovanie sa zabezpečí kombináciou zvyšovania dotácií z verejných zdrojov a opatrení na podporu získavania vlastných zdrojov vysokých škôl. Osobitne dôležité bude zvyšovanie prostriedkov na podporu rozvoja vedy a výskumu na vysokých školách.

Cieľ VŠ-4-2: Spôsob alokácie verejných zdrojov jednotlivým vysokým školám podporuje stanovené ciele. Finančné prostriedky sa pridelujú na základe zmluvy medzi ministerstvom školstva a vysokou školou s výhľadom na obdobie troch rokov.

Spôsob alokácie finančných prostriedkov z verejných zdrojov bude naďalej vychádzať z výkonového princípu zahŕňajúceho výkon vo všetkých troch oblastiach hlavnej činnosti vysokej školy. Bude zameraný na podporu motivácií smerujúcich k dosiahnutiu stanovených zámerov a cieľov, vrátane žiaducej profilácie slovenského vysokého školstva, a na eliminovanie nežiaducich motivácií (akou je napríklad motivácia na prijatie čo najväčšieho počtu študentov a pri nízkej zodpovednosti vysokej školy aj k ich udržiavaniu na vysokej škole bez ohľadu na ich kvalitu).

Systém financovania bude aj aktívnym nástrojom štátnej politiky v oblasti vysokoškolského vzdelávania. Štát bude môcť rozšíriť systém o účelové financovanie povinnosti vysokej školy plniť niektoré ďalšie úlohy dôležité z hľadiska študentov alebo verejného záujmu (napríklad o povinnosť poskytovania niektorých služieb študentom alebo spoločnosti, ako sú poradenské služby, podpora voľno časových aktivít, ponúkание kurzov zameraných na rozvoj manažérskych/podnikateľských zručností a pod.). Štát bude osobitne podporovať financovanie odborov, kde je výrazný nedostatok absolventov na trhu práce.

Zmluva uzavretá medzi ministerstvom a vysokou školou bude trojročná, tak ako sa zostavuje štátny rozpočet, pričom prvý rok bude záväzný a ďalšie dva roky budú výhľadové, s tým, že výhľadová suma na tieto roky je minimálna pri nezmenených výkonoch. To posilní stabilitu vysokých škôl, najmä v personálnej oblasti.

Súčasťou systému financovania budú aj nástroje na podporu efektívneho využívania verejných zdrojov, ktoré poskytnú informácie o nákladoch na jednotlivé aktivity vo vysokom školstve (ide napríklad o kalkuláciu úplných nákladov vysokých škôl²).

Cieľ VŠ-4-3: Systém vnútorného riadenia vysokých škôl podporuje vnútornú integritu vysokých škôl a zabezpečuje primeranú rovnováhu medzi kompetenciami a zodpovednosťou jeho jednotlivých článkov.

Z hľadiska fungovania slovenského vysokého školstva je prvoradým cieľom podporovať vnútornú integritu vysokých škôl a vzájomnú spoluprácu ich súčastí v rámci inštitúcie. Integrita vysokej školy je základným predpokladom jej efektívnosti. Dezintegrácia vysokých škôl vedie k strate pridanej hodnoty vznikajúcej na úrovni vnútorne integrovaného celku vzájomne spolupracujúcich súčastí oproti stavu, keď súčasti pracujú v izolovanom režime.

Akademické prostredie je typické tým, že okrem oblastí, kde sa vyžaduje užšia spolupráca, resp. koordinácia činností súčastí vysokých škôl (fakúlt), je pre plnenie poslania vo vymedzených oblastiach vo vzdelávaní a výskume efektívne decentralizované riadenie.

Pri plnení tohto cieľa bude uskutočnená dôsledná analýza vnútorného usporiadania vysokých škôl cestou porovnania právomocí a zodpovednosti exekutívnych orgánov (rektor, dekan)

² Systém tohto druhu pod názvom Transparent Approach to Costing (TRAC) funguje už viac ako 15 rokov vo Veľkej Británii).

a kolektívnych orgánov (správna rada, akademické senáty, vedecké rady), spojená aj s analýzou pozitívnych príkladov usporiadania akademických orgánov zo zahraničia.

Na základe tejto analýzy bude vytvorený legislatívny priestor na zmenu systému vnútorného riadenia verejných vysokých škôl zameranú na jej zjednodušenie a primeranejšie nastavenie rovnováhy medzi kompetenciami a zodpovednosťou s cieľom posilniť vnútornú integritu vysokých škôl. Zákon upraví iba základné princípy a väčší priestor ponechá na úpravu samotnej vysokej školy.

Cieľ VŠ-4-4: Vysokoškolská legislatíva je zjednodušená s cieľom posilniť autonómiu vysokých škôl.

Na efektívnosť systému má negatívny vplyv aj príliš zložitá legislatíva. Vzhľadom na skutočnosť, že v Slovenskej republike možno podľa Ústavy povinnosti ukladať len zákonom, zjednodušenie zákona o vysokých školách a ostatnej vysokoškolskej legislatívy je možné dosiahnuť len prostredníctvom úplného zrušenia niektorých procesov, ktoré sa ukázali ako nadbytočné (napr. kategorizácia vysokých škôl, komplexná akreditácia, udeľovanie vedecko-pedagogických titulov) alebo zjednodušením procesov, ktoré nie sú spojené s ukladaním práv a povinností a ktoré si budú vysoké školy v zmysle posilnenej autonómie upravovať sami.

Cieľ VŠ-4-5: Systematicky sa podporuje informatizácia riadiacich procesov v oblasti vysokého školstva a obmedzuje sa administratívna záťaž vysokých škôl.

Podstatnou podmienkou zvyšovania efektívnosti je aj zlepšenie prístupu k informáciám pre všetkých zainteresovaných a informatizácia riadiacich procesov v oblasti vysokého školstva. To umožní podstatne skvalitniť proces rozhodovania a systematicky obmedzovať administratívnu záťaž vysokých škôl, osobitne pri podávaní grantov a podávaní najrôznejších správ a hlásení. V tejto súvislosti hrá dôležitú úlohu úprava procesu verejného obstarávania zohľadňujúca špecifiká vysokoškolského prostredia pri obstarávaní tovarov a služieb spojených s tvorivou činnosťou.

Bratislava, 11.11.2016